

Barnet, pedagogen och den fria leken.

En intervjustudie om pedagogers syn på den fria leken i förskoleverksamheten och dess betydelse för barnet.

Av: Isabella Makris Zlatkos

Handledare: Andreas Nyblom
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidat/Magisteruppsats 15 hp
Utbildningsvetenskap | 7 terminen 2016
Förskolläraryrket med interkulturell profil

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

The child, the educator and the free play

The following is a study into the importance of "free play". Through interviews- and study into research in child psychology and different theories of interaction I aim to reach a conclusion as to whether the occurrence of "free play" has a fundamental importance in the development of the preschool child. Interviews have been formed to address the adult reflections in relation to play, and addresses the views and opinions as to what extent the adult should merely supervise or partake and thus steer the outcome of play. A question is also formed to determine the omni-importance of play. The interviews have been conducted with 6 adults responsible for children in pre-school institutions. The interviewees are employed at three separate locations. The study looks into several theoretical perspectives and thus also draws its conclusions from these. The perspectives and research are studied under method, and comparison of answers are noted in results and analysis. The most important outcome of the study is that all are in agreeance that play has a huge importance to the children's both physical and social development, thus enabling the child for future engagements in adulthood.

Keywords: "free play", play, development, children

FÖRORD

Under hösten, 2016 har jag skrivit mitt examensarbete inom förskolläraryrket. Detta examensarbete har varit mycket lärorikt men också mycket intensivt. Då jag genomförde uppsatsen har flera personer ställt upp och jag skulle här vilja uttrycka min tacksamhet till dem.

Ett stort tack till alla pedagoger för ert varma bemötande och för att jag fick intervjua er. Tack för intressanta och anmärkningsvärda diskussioner!

Jag vill även tacka mina handledare, Kim Silow Kallenberg och Andreas Nyblom, som under denna period gett mig en mycket lärorik och värdefull handledning.

// Isabella Makris Zlatkos

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte.....	2
2.1 Frågeställningar.....	2
3. Centrala begrepp.....	2
3.1 Vad är lek?.....	3
3.2 Vad är fri lek?.....	4
4. Teoretiska perspektiv.....	4
4.1 Lev S Vygotskij-det sociokulturella perspektivet.....	5
4.2 Jean Piaget-det kognitiva perspektivet.....	6
4.3 Erik Homburger Erikson- det utvecklingspsykologiska perspektivet.....	7
5. Hur man historiskt sett på leken.....	7
6. Material och metod.....	10
6.1 Val av metod.....	10
6.2 Urval.....	11
7. Etiska överväganden.....	12
8. Resultat.....	13
8.1 Resultat av intervjuerna.....	13
8.2 Sammanfattning av intervjuerna.....	17
9. Analys.....	18
9.1 Föreställningar av den fria leken i förskolan.....	19
9.2 Läroprocessen i den fria leken.....	21
9.3 Implementering av den fria leken i verksamheten.....	24
10. Diskussion.....	26
10.1 Metod diskussion.....	26
10.2 Resultat diskussion.....	27
10.3 Resultat i jämförelse med tidigare forskning.....	28
11. Slutsats.....	29
12. Vidare forskning.....	29
Källförteckning.....	30

BILAGA 1 INFÖR INTERVJU

1. Inledning

Detta är min sista termin i min utbildningstid och jag har fått den stora möjligheten och glädjen att komma i kontakt med många nya begrepp, teorier och perspektiv som har gett mig ett bredare, mycket klarare synsätt på pedagogiken och didaktiken runt förskolan och dess verksamhet. Men det som har fascinerat mig väldigt mycket och fångat mitt intresse är begreppet ”den fria leken”. Vad är den fria leken? Begreppet upplever jag kan vara svårt att definiera då det genom sina former, skepnader och betydelser kan uppfattas olika av många. Hur ser pedagogerna på den fria leken? Var börjar den och vart slutar den, i förhållande till de inre samt de yttre faktorerna som påverkar dem? Med de yttre faktorerna menar jag där pedagogerna påverkar medvetet eller omedvetet, medan de inre faktorerna är något som händer med barnen eller miljön som påverkar dem i deras fria lek. Att relatera till den fria leken upplever jag är något lätt och relevant att associera till för oss alla då vi alla har varit barn och trätt in i denna magiska värld som kallas den fria leken. En värld som inte sätter några begränsningar för fantasin utan tillåter oss att skapa en miljö och identiteter vi själv vill uttrycka oss ut genom lek. Denna värld som formas utifrån barnens egen nyfikenhet och iver till att förstå sin omvärld i samspel med andra samt att äventyrligt utmana sig själv.

Det som förstärkte mitt intresse för den fria leken var när jag fick chansen att uppleva förskoleverksamheten genom min VFU. Här fick jag chansen att reflektera över begreppet. Jag kunde också försöka urskilja pedagogernas synsätt på den fria leken, även om jag kände till det som Lpfö 98 menar förskolepedagogerna till, d.v.s. att ”samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande” (Lpfö, 98:10). Här menar jag att ibland kunde jag uppleva att verksamheten mer liknade en ”förvaring” av barn istället för att visa ett intresse för barnens progression och samspel i leken och här lägga betydelse och vikt som den fria leken står för. Under min VFU så upplevde jag att om den fria leken inte är avsiktlig eller genomtänkt betingad av pedagogerna eller de vuxna finns det risk att detta påverkar barns fria lek mycket genom att barn kanske känner de vuxnas närvaro och därför påverkas ett visst beteende hos dem i deras lek.

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att granska hur pedagoger i förskoleverksamheten ser på ”den fria leken” samt dess betydelse för barnets progression. Vidare vill jag undersöka hur de själva implementerar leken i verksamheten samt i vilken grad de själva är med och påverkar.

2.1 Frågeställningar

1. Vilken föreställning har pedagogerna om den fria leken i förskoleverksamheten?
2. Vad anser pedagogerna om läroprocessen i den fria leken för barnet?
3. Hur implementeras den fria leken genom pedagogerna i verksamheten?

De frågor som kommer tas upp för att kunna besvara frågeställningarna utifrån de teoretiska perspektiven är vad som är skillnaden mellan ”lek” och ”den fria leken”. Samt hur läroprocesser hos barnet skiljer sig mellan dessa två former av lek. Vad är premisserna utifrån pedagogens agerande i de olika formerna av lek? Dessa frågor kräver svar för att jag ska kunna besvara frågeställningarna i min undersökning.

3. Centrala begrepp

I min studie har jag intervjuat pedagoger om deras syn på barnens lek och den fria leken. Därför kommer begreppen, lek, fri lek och pedagoger att återkomma frekvent. Med begreppet lek menar jag en aktivitet som utförs av barn individuellt eller i grupp. Detta för att tillfredsställa sina egna behov. Med den fria leken menar jag när barnen själva utformar och där vuxna inte har förutbestämt eller styr över barnens lek. Med begreppet pedagoger menar jag både barnskötare och förskollärare.

3.1 Vad är lek?

Mikael Jensen och Åsa Harvard berättar i sin bok "leka för att lära" (2009) att visionen och uppfattningen om barnens lek har förändrats under människans tid. Människans synsätt på barnens lek förändrades parallellt med våra samhällsvärderingar. Sedan urminnes tider så har leken funnits. Frågan är då, vad är lek? Det är ingen lätt fråga att svara på och det finns givetvis flera åsikter om vad lek är. Orsaken att det är svårt att definiera lek är att leken tar olika form varje gång. Det upplevs även olika för barnen som deltar i leken. Den kan också ta en annorlunda form beroende på vilken miljö den utspelar sig i (Lillemyr,2002:43).

Enligt (Knuttdotter, 2003) så beskriver hon genom några punkter vad lek är:

- Lek är både på riktigt och på låtsas. Den är på riktigt innanför lekramen men på låtsas sedd utifrån.
- Lek varar en evighet och tiden försvinner i ett nafs.
- Lek är både glädje och djupt allvar.
- I leken sker ett möte mellan den yttre världen och den inre (Knuttdotter, 2003:22).

I boken "Det lekande lärande i barnet" (Pramling, Samuelsson, Carlsson, Maj, 2014:45) så beskriver (Glover, 1999) att lek handlar i tidigt stadium om att utforska den fysiska världen. Leken övergår sedan i rollek och för att förstå sin omvärld och tydliggöra sina erfarenheter används både språket, kroppen samt material för att förtydliga detta. I leken med andra tränas turtagning, självkontroll, de sociala koderna samt det sociala samspelet. Här utvecklas också känslorna. Möjligheterna att i leken uppnå mål genom träning skapar en självkänsla och självkontroll. Leken är en viktig, mångsidig aktivitet för alla barn. Det är en grund för lärande och socialisation då leken aktiverar barnen samt motiverar dem inifrån (Lillemyr, 2002:45).

Vygotskij anser att lekens existens är till för att uppfylla barnens motiv och när motiven ändras förändras också lekens skepnad (Jerlang, Ringsted, 2007:287).

Jean Piaget menar att då barnet utvecklar sitt tankeschema så blir de erfarenheter som barnen skapar i förskolan en anpassning och en förståelse. Detta gör att leken ändrar, tar annorlunda form och karaktär. Barnens agerande blir mer logiska samt mer realistiska. Kraven på material i leken blir mer verklighetstrogna.

Leken som innehåller utmaningar samt samspel men också specifika handlingsmöjligheter leder till självsäkerhet och identitetsutveckling (Jerlang,2007:259).

Erik Homburger Erikson menar att barnen i leken utmanas till att experimentera samt att uttrycka sig. Barnet får en stor chans till att vara autonom och därmed bestämma själv. Den vuxnes auktoritära roll förminskas och barnen kan möta svårigheter och ta sig förbi dessa genom leken. Barnet får en chans till att utvecklas självständigt (Jerlang, 2007:98).

3.2 Vad är fri lek?

I denna rubrik introducerar jag olika forskares definitioner på begreppet ”fri lek”.

Lillemyr (2002:50) menar att fri lek är när barnen själv bestämmer deras gränser eller innehållet men också kontexten runt leken. Lillemyr konstaterar även att själva leken oftast har regler och en disciplin. Han menar här att barn upplever leken som mer underhållande när de på egen hand får sätta upp gränser och regler.

Knutsdotter (2003:80) förklarar att den fria leken innebär att den inte är styrd från vuxna. Utan här ska barnen få utrymme att själva påverka formen på utvecklingen.

En annan forskare, nämligen Erik Homburger Erikson, hävdar att den fria leken ger barnet stor självbestämmande och ger utrymme för barnet att undersöka och yttra sig samt att möta svårigheter genom lek och bearbeta dessa (Jerlang,2007:98).

4. Teoretiska perspektiv

I min studie undersöker jag pedagogernas syn på den fria leken, deras uppfattning om läroprocessen i leken samt hur den implementeras i verksamheten. Undersökningen bygger utifrån de teoretiska utgångspunkterna, Lev Vygotskij, det sociokulturella perspektivet, men även Jean Piaget och hans tankar om det kognitiva perspektivet. Jag ämnar också utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv se på den fria leken där jag stödjer mig på Erik Homburger Erikson.

4.1 Lev S Vygotskij - det sociokulturella perspektivet

Initialläget för Vygotskijs teoretiska perspektiv är att människan är biologisk, social, kulturell samt en historisk varelse. De svårigheter som kan uppstå för ett lärande rör sig om hur dessa olika delar fungerar samt hur de samverkar med varandra. Därför tituleras oftast Vygotskijs teoretiska perspektiv som det sociokulturella eller som det kulturhistoriska perspektivet.

Barn föds med förmågan att kommunicera samt att interagera med andra människor. Det är genom det sociala samspelet man utvecklas och lär samt får uppleva hur responsen från andra blir då man har kommunicerat men också ta initiativ att kommunikativt svara på responsen (Bråten,2006 Säljö,2015:94). Genom detta sociala samspel får man en förståelse genom hur andra människor uttrycker sig och sätter sig in i vad andra människor menar och känner (Säljö,2015:94-95). Genom att barnet är nyfiket och rekognoserar samt undersöker omvärlden, stärks förmågan att socialt samspela med andra människor. Det som gör oss till sociala varelser är att vi tidigt kan ha ett synsätt ifrån andra människors perspektiv.

Lev Vygotskij talar om det kreativa barnet. Han menar att faktorer som kreativitet, empiriska upplevelser samt barnens fantasi, tillsammans samverkar och bearbetas i leken. I leken använder barnen tidigare känslor och händelser och på ett skapande sätt behandlas och omvandlas dessa till en realitet. Vygotskijs teori är en kulturell teori. En balans mellan känslor och förnuft, där människan processar och formar begrepp och uppfattningar om omvärlden och på detta sätt uppstår en medvetenhet. Desto mer kunskaper och lärdomar en person har genom erfarenheter, desto mer fantasi har man (Vygotskij, 2002:9).

Ett begrepp som Vygotskij introducerade var den proximala utvecklingszonen. Detta upplägg visar var ett barn befinner sig i kunskap och färdigheter, men det visar också nästa stadium eller zon barnet kan nå för att utveckla sina kunskaper och färdigheter med hjälp av en vuxen eller kamrater som redan befinner sig i denna zon (Säljö, 2015:100).

Vygotskij menar att vi människor aldrig slutar att lära oss. Nya erfarenheter och situationer gör att vi konstant måste fortsätta att lära oss så att vi kan bemöta och övervinna dessa utmaningar. Lärandet fortsätter dels på personnivå men också i grupp. Detta ligger i våra gener för att vi skall kunna överleva. I dessa nya utmaningar vi bemöter finner vi dessa olika utvecklingszoner. Utvecklingszoner vi dels själv upplever en viss progression i, men progression och utveckling som sker i det sociala samspelet med andra (Säljö,2015:101).

Genom detta perspektiv samt en av anledningarna till att jag valde att ha denna i åtanke under min studie är att det är intressant att se, i den fria leken att genom det sociala samspelet kan barnet få en ökad förståelse om de sociala koderna så som turtagande, samverkan osv.

4.2 Jean Piaget – det kognitiva perspektivet

Jean Piaget teoretiska perspektiv benämns som det kognitiva perspektivet. Detta perspektiv baseras mycket på individens tankeprocess. Hur den är strukturerad och hur den artar sig. Detta ligger som grund för utvecklingspsykologin som visar hur barn i olika faser har en viss kognitiv utveckling. Man kan säga att kognitivismen är en mognadsteori. Piaget intresserade sig för hur barn utvecklar sig genom de olika stadierna. Han menar att det finns fyra olika stadier och i dessa finns del-stadier.

Dessa stadier visar ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv hur processen går ifrån det konkreta till det mer abstrakta. Piaget hävdar att vi människor skapar oss olika kognitiva strukturer eller tankescheman och utifrån dessa tankescheman förstår vi vår omvärld.

Det är två olika processer som konstant är närvarande och formar våra scheman. Den ena processen kallade han för assimilation. Med assimilation menas att när vi tar in nya erfarenheter så berikas vårt tankeschema och därmed vår kunskap och förståelse av omvärlden. Vårt schema ändras inte om dessa nya erfarenheter inte står i strid med tidigare erfarenheter. Med ackommodation menade Piaget att, om de nya erfarenheterna vi tar till oss däremot står i strid med tidigare erfarenheter, krävs det att vårt tankeschema omstruktureras. Vi ser att dessa processer konstant bidrar till en kognitiv anpassning och omdanande av våra tankescheman. (Säljö, 2015:45-49). Piaget menar, till skillnad från Vygotskij, att kunskap uppkommer utifrån individen, då människan genom ett subjektivt perspektiv bearbetar information. På så sätt sker en adaptation eller en kognitiv anpassning av de tankescheman vi skapar (Säljö,2015:48). För att barn ska förstå omvärlden måste tidigare erfarenheter ständigt omprövas och anpassas till nya intryck, kunskaper och erfarenheter. Därför måste dessa omstruktureras för att bli begripliga. Genom barnens nyfikenhet för nya erfarenheter ändras dessa scheman löpande. Att jag valde att utgå från detta perspektiv i min studie är för att barnet i den fria leken kan genom kognitiv adaptation, få en ökad förståelse om sig själv och sin omvärld. Detta genom att skapa mentala tankescheman genom assimilation eller ackommodation till en klarare förståelse.

4.3 Erik Homburger Erikson – utvecklingspsykologiska perspektivet

Eriksons utvecklingsteori visar att människan utvecklas under hela sitt liv. Denna utveckling menade Erikson kan delas in i åtta olika faser som är relaterade till barnets ålder. Inom varje fas finner han en konflikt som antingen får en positiv eller negativ utgång. Utfallet påverkar de egenskaper som denna individ kommer att besitta. För att ge ett exempel så tittar han på bland annat förskoleåldern 3-5 år. Beroende på omgivningens inställning till konsekvens för barnets agerande, så kommer händelser att påverka på ett polariserat sätt. Menat att antingen så kan barnets självkänsla och initiativrikedom belönas, eller så kan denne bestraffas med skuld känslor. Båda dessa alternativ påverkar barnets utveckling. Erikson menar när det kommer till leken att ett av dess syften är att förstå sin verklighet. Dessutom kan leken bearbeta ångesten och det är en form av självterapi samt förbereder barnet sig för vuxen tillvaro i de olika utvecklingsfaserna. Det är leken som möjliggör att barnet kan skapa sig olika modellsituationer av omvärlden. Leken har för Erikson en central betydelse för barnets utveckling. En utveckling som är avgörande för barnet att fungera, att finna emotionellt välbehag samt att det skapar möjligheter till handling (Jerlang, 2007:66). Genom den fria leken får barnen verktyg för att bearbeta sin förståelse av sin omvärld i form av t.ex. rollspel m.m. Detta resulterar i att barnet i de olika faserna uppnår en balans och ett sätt att skapa en förståelse och ett sätt att göra en övergång till nästa fas.

5. Hur man historiskt sett på "leken".

Forskning berörande lek kan härledas till 1800-talets senare del (Hägglund, 1989:11). 1900-talets forskning om barns lek har sin utgångspunkt mestadels utifrån vuxenperspektivet. Det är först på senare tid som forskning har ändrat inriktning och därmed har sin utgångspunkt förankrad i barnperspektivet. Utifrån denna forskning så uppstod olika lek teorier som banade vägen för vidare forskning. Vi ser grunden i fyra klassiska lek teorier, som utformades under denna tid.

Kraftöverskottsteorin som är skötebarnet av Herbert Spencer (1820-1903), som var en psykolog- och brittisk filosof, hävdade att barn, men även djur av högre beaktning, hade ett visst överflöd av sin energi, eller livskraft som han även ville kalla det. Eftersom denna energi inte förbrukas i sin helhet så måste den användas genom annan kraftansträngning och då fick den sitt uttryck i lek (Hägglund, 1989:11f).

Vidare så utvecklades nästa teori som kom att kallas **Rekreationsteorin**. Den såg leken som något som ger individen chans att samla kraft. I denna teori ses leken som avslappnande och ses som ett verktyg för återhämtning för när individen behöver vila sig. Denna teori hade framförallt två tyska förespråkare som båda var filosofer, Moritz Lazarus (1824-1903) och Heymann Steinthal(1823-1899) (Hägglund, 1989:12).

Omfattande forskning fortsatte inom området kring både djurs och barns lekar, och en av dessa forskare var psykologen Karl Groos (1861-1946) även han av tysk börd. Han utvecklade en teori som ibland kom till att kallas för ”framtidsteorin”. Idag kallas teorin för **Övningsteorin**. Han delade in lekar i övningsområden och hade utgångspunkten att det är en medfödd instinkt som är den drivande kraften i barnens lek. Instinkten är ett förberedande verktyg för det vuxna livet. Detta ser man särskilt hos djur som till exempel lejon, där de unga ofta leker jakt med varandra. (Hägglund, 1989:12). Den sista av dessa fyra teorier är **Rekapitulationsteorin**. Den amerikanske forskaren och barnpsykologen Granville Stanley Hall (1846-1924), menar att barnet föds med en instinkt att genom sin lek få återuppleva det som människan fått uppleva i historien. Han tar som konkret exempel att när barn leker med pil och båge så är det medfött att vilja återskapa den tid då barnets förfäder levde som jägare. (Hägglund, 1989:12f) Forskning visar att alla barn redan från infantil ålder har förutsättningar att leka. Det är omgivningen som får ansvaret att kunna locka fram leken för att ge utrymme att lära sig så kallade leksignaler. Det är i denna situation som vuxna har en betydande roll som är central för barnets utveckling. Vuxna besitter en annan mogenhet som består av tålmod och känslighet för att kunna utveckla barnets lek (Knutsdotter Olofsson, 2003:116ff).

Knutsdotter Olofsson menar i sin forskning att barnet inte leker olika lekar i olika stadier för att kunna lära sig, utan de olika lekarna får sin grund vid tidig ålder och ju äldre barnet blir så börjar de leka de olika lekarna i en sorts parallella processer. Det är självfallet att alla barn är olika, vilket betyder att olika barn leker olika lekar. Det kan vara beroende på barnets omgivning och barnets egna intressen. För att leken skall fungera på bästa sätt så pratar Knutsdotter Olofsson särskilt om trygghet och ostördhet som de viktigaste komponenterna under lekens process (Knutsdotter Olofsson, 2003:31ff). Knutsdotter Olofsson menar att barn lär sig allt från att bearbeta känslomässiga upplevelser men även förmågan att skaffa sig nya och samtidigt tillgodogöra sig flera kunskaper. För att kunna utveckla även sin sociala förmåga och språkkunskap så påpekar Knutsdotter Olofsson att leken även bidrar till att

utveckla dessa områden (Knutsdotter Olofsson, 2003:111f). I låtsasleken övas barnens fantasiförmåga. Barnen lär sig att kunna fantisera sig bort i en helt annan miljö än den de befinner sig i verkligheten. En väl utvecklad fantasi är väldigt viktigt för att kunna tolka det som de får berättat till sig av läraren i skolan och för att det man senare läser inte skall bli meningslösa ord utan man har lärt sig att skapa en upplevelse eller fantasi av det man läser (Knutsdotter Olofsson, 2003:131ff).

Enligt Winther-Lindqvist i (Lillemyr, 2016:101) så är själva deltagandet i fantasilek i förskolan mycket viktigt. Han menar att det utvecklar relationer genom att uppmuntra barnens gemenskap, utveckling och sociala integration. Som pedagog, fortsätter han, har man ett ansvar att skapa en god lek miljö för att främja den fria leken i fantasin. Pedagogerna kan lära känna barnen bättre genom att förstå olika sorters lekar i fantasileken. Hans forskning pekar på att man kan hjälpa barnet att bearbeta även dåliga lekupplevelser genom att känna igen dem som sådana (Lillemyr et.al., 2016:101). Det är ett brett känsleregister som barnen ska lära sig bearbeta genom sin uppväxt. Leken ger utrymme och möjlighet att pröva uttrycket i flera olika känslor och samtidigt lära sig att behärska eller kontrollera de olika känslorna. Man får prova på känslor såsom rädsla, ilska, glädje eller ledsenhet genom leken. När ett barn jagas och säger att jag skall ta dig, blir det ett sätt för barnet att lära sig hantera andra känslor såsom aggressivitet, oro eller rädsla (Knutsdotter Olofsson, 2003:133). Enligt Knutsdotter Olofssons forskning påverkas barnens språkliga förmåga i leken. Forskningen pekar på att barn talar mer nyanserat och använder ett större ordförråd under till exempel rollek med andra och ännu mer om det är en vuxen med. Rolleken gör att de talar med varandra om händelseförlopp för att kunna lösa konflikter och för att barnet ska följa rätt aktion utifrån sin rollkaraktär (Knutsdotter Olofsson, 2003:134).

Vi har numera mängder av framtidsforskare så som Loris Malaguzzi som grundlade Reggio Emilia- filosofin, som är överens om att vi framöver kommer att se ett mycket högre värde i, och se som essentiellt, att individen besitter social kompetens, kreativitet, en mycket god kommunikativ förmåga samt en fallenhet för att lösa problem. Fakta kommer att vara av sekundär betydelse, medan leken kommer att få en mycket större betydelse när det gäller att utforma den mest välanpassade individen. (Salts resurspärm 2007, kapitel 9).

6. Material och metod

Verkligheten kan uppfattas på många olika sätt och det material som jag har att tillgå är min samling med intervjuer. Jag kommer att utgå ifrån de svar som jag samlar in genom min intervjustudie. Intervjuerna är designade så att det inte finns en absolut och objektiv sanning. Jag kommer att försöka få mina respondenter att ge öppna svar. För att behålla en känsla av ett samtalsforum så kommer jag undvika att föra anteckningar i form av nyckelord under själva intervjuerna. Anteckningar blir material jag har att tillgå när jag sammanställer intervjuerna. För att kunna dokumentera intervjuerna kommer jag att använda mig av inspelningshjälpmedel samt digitalt verktyg för att föra nämna dokumentation. I detta fall är det en mobiltelefon med inspelningsfunktion, samt en laptop. Intervjuer sammanställs i sin helhet och sen väljs nyckelord ut för att skapa ett fullständigt svar. De sammanfattade svaren på intervjuerna är det material som jag sedan kan jämföra och analysera utifrån de teoretiska perspektiv jag har valt. Litteratur som jag ämnar använda mig av är förenat med ämnet och begreppen ”leken” och ”den fria leken”, de teoretiska utgångspunkterna och deras perspektiv. De perspektiv som jag ämnar använda är perspektiv såsom de socio-kulturella perspektivet, det kognitiva perspektivet samt det utvecklingspsykologiska perspektivet. Förutom dessa kommer jag addera till andra källor som berör detta ämne.

6.1 Val av metod

Metoden jag ämnar använda mig av i denna studie är en kvalitativ metod. Denna metod skapar en möjlighet för mig då jag genom intervjuer kan detektera pedagogens subjektiva uppfattningar, funderingar och åsikter runt begreppen leken och den fria leken, genom att ställa dessa mot varandra och få pedagogers olika reflektioner runt dessa begrepp. Detta kommer med fördel ge mig en möjlighet att tolka och jämföra informationen som framkommer från mina intervjuer. I denna metod vill jag föra fram hur pedagogerna upplever fenomenet ”leken” eller ”den fria leken”. För att beskriva skillnaden mellan kvalitativa och kvantitativa data så är kvantitetsberäkning, t.ex. antal, vikt, ålder, medan kvalitativa data berör sådant såsom händelser, en bild, beröring o.s.v. Därav har jag bara använt mig av en kvalitativ metod (Ahrne, Svensson, 2015:10).

6.2 Urval

Urvalet för dessa intervjuer ska hållas med sex pedagoger inom förskoleverksamheten. Dessa pedagoger arbetar inom förskolor som är förlagda i minst två olika kommuner. Anledningen till att jag vill intervjua sex informanter till intervjuerna och att det ska vara spridda över minst två kommuner, helst fler, samt att de inte känner till varandra, upplever jag är en fördel då informanterna/pedagogerna inte på något sätt får en yttre påverkan av varandra. Detta stöds i litteraturen (Ahrne, Svensson, 2015:42) om antal personer som ska intervjuas där det beskrivs att det är lämpligt att de inte ska vara för få medverkande utan fler. (Ahrne, Svensson, 2015:42).

Av den anledningen valde jag sex personer. Det talas även om i litteraturen att man ska uppnå en ”mättnad”, en känsla av att flera intervjuer inte har något syfte (Ahrne, Svensson, 2015:42). När det gäller urval av informanter så valde jag förskolor som är placerade så pass olika att det finns en tydlig skillnad och variation och där miljön även skiljer sig så mycket som möjligt. Jag har också valt att inte inkludera observationer som en metod i min undersökning då jag är ute efter andra pedagogers subjektiva åsikter. Observationer är användbara då information ska införskaffas inom områden som berör beteenden och händelser i naturliga situationer (Patel, Davidson, 2011:91). Jag använde mig av semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att jag listar ämnen som ska beröras så kan jag göra detta med en utgångspunkt att ge intervjuaren en stor frihet till att besvara frågorna på ett sätt som kommer ge utrymme åt tankar och reflektioner som i sin tur gör att svaret blir med detaljerat och fördjupande (Patel, Davidson:2011:82). Detta öppnar också vägen till spontana följdfrågor och vidare reflektion. När jag ska genomföra dessa intervjuer efter att jag har fått informanternas godkännande så kommer jag att låta de välja tid för intervjuerna. Jag valde att hålla intervjuerna på arbetsplatsen och jag var noga med att detta är något som accepterats av hela arbetslaget och chef för att inte störa verksamheten. Samtidigt så vill jag informera om hur lång tid en intervju kommer att ta så att detta inte skapar oro. Även informera om hur tillvägagångssättet av intervjun ska hållas, t.ex. att jag kommer att anteckna och använda mig av inspelning i intervju. Här frågade jag först om tillåtelse.

I min intervjustudie så har jag valt tre separata förskoleinsatser med likartade egenskaper, d.v.s. lika antal barn i varje avdelning och att barnen är i samma ålder. De attribut som är lika i de tre olika förskolorna är antal pedagoger (förskollärare och barnskötare) till varje klass.

I dessa tre förskolorskolor så har de tre pedagoger per klass. Fördelningskurvan på det totala antalet elever är relativt snäv, mellan 45-66 barn per förskola, vilket gör att rådande barnantal inte påverkar pedagogernas svar till fördel för en eller annan skola. Med detta menar jag att om det är t.ex. två skolor med stora skillnader på barnantalet så kan detta påverka pedagogernas svar. Dessa förskolor huserar barn mellan 1-7 år vilket är viktigt för att se beteendemönster. Jag kommer utgå ifrån olika vetenskapsteoretiska initiallägen samt kurslitteratur som jag redan har bekantat mig i under min utbildning. Jag har valt att arbeta utifrån ett "jag"- perspektiv. Detta är lämpligt då jag under mina intervjuer vill få fram personens subjektiva upplevelser inom det berörda ämnet (Brinkkæjr, Høyen, 2013:69).

7. Etiska överväganden

I denna studie la jag stor vikt på sättet jag informerade pedagogerna om vad jag ämnar skriva om och anledningen till dessa intervjuer. Jag var även tydlig med att informera om att intervjuerna kommer spelas in och därför kommer jag be om tillåtelse för detta av de berörda. Förutom informationskravet så informerade jag om samtyckeskravet. Att de berörda tänkta pedagogerna som ska intervjuas, har en egen fri vilja till sin medverkan samt att de när som helst kan välja att sätta stopp för sitt engagemang i studien. Jag informerade om att ingen som deltar i intervjuerna på något sätt kan identifieras. Namnen kommer att bytas ut samt att dessa intervjuer endast är avsedda för denna studie. När det gäller konfidentialitetskravet, som innebär att alla uppgifter som kommer fram i intervjuerna ska behandlas med konfidentialitet samt att personuppgifterna ska hållas utom räckhåll från obehöriga. Man kan likna detta krav med begreppet "offentlighet" och "sekretess". Jag använde mig även av nyttjandekravet som innebär att den insamlade data endast får användas i forskningsändamål (Löfdahl, Hjalmarsson, Franzén, 2014:36-38), (Ahrne, Svensson, 2015:29). Innan jag intervjuade pedagogerna så visste jag att för att kunna uppfylla dessa krav är det ett måste att jag förbereder intervjuerna och i god tid informerar de personer som ska intervjuas om processen samt om de huvudkrav som måste uppfyllas. Under processen så är det också av största vikt att det förs anteckningar i form av nyckelord om processens utveckling samt händelser under processen men också reflektioner under processens utförande.

8. Resultat

Under denna rubrik kommer jag att presentera de svar jag fick från intervjuerna.

8.1 Resultat av intervjuerna

Respondent A: Förskollärare, 35 år med 10 års erfarenhet

Respondent B: Barnskötare, 23 år med 5 års erfarenhet

Respondent C: Barnskötare, 35 år med 15 års erfarenhet

Respondent D: Förskollärare, 60 år med 37 års erfarenhet

Respondent E: Förskollärare, 45 år med 20 års erfarenhet

Respondent F: Barnskötare, 42 år med 11 års erfarenhet

1. Vilken föreställning har pedagogerna om den fria leken i förskoleverksamheten? Vad tycker du är de positiva respektive negativa aspekterna i den fria leken?

Respondent A betonar att den fria leken är viktig, dock utmanande för pedagoger att samtidigt se till att barnens lek inte går överstyr. Det är även viktigt, påpekar respondenten, att pedagoger inte blandar sig in i leken. Barn lär sig en rad olika saker i den fria leken, saker så som social kompetens, konfliktlösning och att lära känna sina kompisar. Respondent A berättar att det positiva med den fria leken är att barnen lär sig mycket samt att de får ett större utrymme men att det även kan finnas risker. Pedagoger betonar också hur viktigt det är att pedagoger, även om de är passiva, lyssnar och observerar barnen i deras lek så att någon inte blir utanför eller mobbad. Respondent B tycker också att den fria leken är av ytterst vikt och att den bör finnas i förskolan för att barnen ska kunna få utforska t.ex. miljön på avdelningen och därefter kunna använda sig utav sin fantasi i leken. Respondent B berättar dock att det negativa med den fria leken enligt hans erfarenheter, är att barnen kan bråka över sakerna på avdelningen. Respondent C menar att leken är viktig för barnen men att den även behövs på förskolan då barnen lär sig massor, så som turtagning, dess språk utvecklas och att barnen så småningom utvecklar förmågan att uttrycka empatiska känslor. ”Barn leker de som de har sett och upplevt”, fortsätter respondenten. Respondent C anser att de vuxna inte ska styra allt för mycket. ”Då är det ju ingen fri lek!”, tillägger hen. Pedagoger berättar vidare att det däremot krävs en välplanerad miljö som inbjuder till lek och en miljö där barnen kan välja många olika

typer av lek. Viktigt är också att materialet som ska vara komplett. Respondent C berättar att den fria leken kan upplevas som tufft för de barn som har svårt att sätta sig in i andras känslor eller barn som har svårt att dela med sig. Det är då bra att det finns en pedagog som stöd för barnen. Respondent D anser att den fria leken är viktig för barnens utveckling och lärande då de tränar och prövar på den sociala kompetensen genom leken. Pedagogerna menar att det är när leken är spontan, lustfylld och frivillig som barnen lär sig samförstånd, ömsesidighet och turtagande. Det är då det är viktigt, enligt respondent D att pedagoger ser till att barnen utvecklar dessa kompetenser. Det negativa aspekterna enligt respondenten är att pedagogerna ibland kan tvingas avbryta barnens lek på grund av vardagliga rutiner, något som pedagoger måste sluta med, tycker pedagogerna. Respondent D berättar att hen många gånger har upplevt att föräldrar inte förstår vikten av den fria leken och att det är då viktigt att synliggöra den fria lekens betydelse för föräldrarna genom dokumentation och samtal.

Precis som respondent D så berättar även Respondent E att i förskolan har man länge arbetat med att få föräldrarna att inse värdet av den fria leken. I den fria leken, berättar respondenten, lär sig barnen de sociala koderna av varandra och inte av de vuxna. Pedagogerna menar att det finns något som kallas "oskrivna regler" i leken och de lär barn av varandra. Hen förklarar att barnen beskriver också för varandra på ett sätt som vi vuxna inte förstår, men att barnen vet exakt vad som menas och sägs. Respondent E berättar att hen inte kan hitta några "negativa" aspekter med den fria leken, förutom att det kan finnas barn som saknar förmågan att leka utan hjälpmedel eller styrning och kan här behöva stöd, något som även respondent C nämnde. Precis som de andra respondenterna så anser även respondent F att den fria leken är viktig inom förskoleverksamheten samt att den ger barnen chans för utveckling. Dock berättar pedagogerna att den fria leken kan hjälpa barnen att finna sin identitet. Respondent F berättar att de brukar observera barnens fria lek, dels för att observera hur barnen leker men också för vilka konsekvenser leken kan få. Respondenten förklarar också att vuxna har under en tid på dagen rast, vilket barnen också måste ha och det är här leken kommer in. Pedagogerna anser att det positiva med den fria leken är att barnen utvecklas mer då barnen på egen hand får bestämma vad de vill göra, utan pedagogers krav. Respondent F berättar även att det negativa med den fria leken är att de kan bli destruktiva.

2. Vad anser du om läroprocessen i den fria leken för barnet?

- Hur observerar ni / du barnet samt hur utmanar ni / du barnets progression i den fria leken?

Respondent A berättar att pedagogerna brukar observera väldigt mycket på vad barnen gör och säger när pedagogerna inte är i direkt anslutning till situationen. Pedagogerna berättar vidare att de observerar samt lyssnar vad barnen gör och hur de hanterar olika situationer och också om de skulle behövas så brukar en pedagog gå in i situationen och hjälpa till ifall det skulle uppstå en konflikt som barnen på egen hand inte kan lösa. Respondenten anser att det är bra att observera samt att vara lyhörd på barnens situation då det blir lätt att detektera vad barnen tycker om att göra. De brukar lägga till, ta bort och ommöblera leksaker och material för att på så sätt skapa en utmaning för barnen i deras lek samt i den fria leken. Fantasin hos barnen väcks och därmed utvecklas deras fria lek. Pedagogerna tillägger att man även kan gå in fysiskt i barnens lek och utmana med nya ord eller tankar. På respondentens B avdelning är barnen små och de lär sig därför saker hela tiden, påpekar respondenten. När barnen börjar använda sig av den fria leken så undersöker och utforskar de på egen hand. Respondenten anser att även om pedagoger kan vara närvarande i barnens lek så kan barnen ändå styra över sin lek men att pedagogerna här kan utmana barnet till utveckling genom den fria leken. Respondent C började med att berätta att när hen arbetade på förskolan så observerade de den fria leken kontinuerligt för att de skulle kunna se hur lekarna fungerar samt vad som skulle behöva utvecklas. Med vissa barn uppstod det mycket konflikter. Då började de med forumspel, som ett led så att barnen kunde hjälpa till i den fria leken. Pedagogerna anser att man måste vara observant om vad som händer, t.ex. om ett barn alltid blir tilldelad en roll som katt i familjen. Respondent D uttrycker att leken generellt är en träning för barnen som leder till ett lärande. Grovmotorik, finmotorik, språk, samarbete och konflikthantering kan vara några kompetenser i detta lärande. Pedagogerna berättar att det är med i leken och observerar vad varje enskilt barn är intresserad av, vad för material som behövs samt vad för verktyg som behöver inskaffas för att kunna utmana och stimulera barnen. Respondenten berättar att de använder sig av dokumentation i form av bilder, filmer och samtal. Pedagogerna anser även att det är bra att ge barnet "fri rum" med fria leksaker och fria lekar då detta gör att de får ett kreativt sätt att tänka i olika situationer även utanför leken.

Respondent E upplever att den största läroprocessen av dem alla är den sociala kompetensen. Hen förklarar vidare att det är bra att tillföra nya leksaker och material för att på så sätt utmana barnen i leken, men att det är lika viktigt att som vuxen vara observant samt lyhörd på hur barnens lek går. En lek, förklarar pedagogen, är oftast rolig när den håller på att byggas upp men när barnen väl nått målet så börjar leken så småningom avta. Det är då det enligt pedagogen bra om en vuxen här tillför något så att leken fortsätter. T.ex. om barnen leker hund, så kan man tillföra koppel eller mat, menar respondenten. Respondent F anser att barnen i sin utvecklingsfas suger åt sig kunskap likt en svamp samt att de lär sig mer på egen hand. Hen berättar att när pedagogerna observerar så brukar de styra upp leken med utmanande frågor till barnen så att det stimulerar dem och deras tankesätt. Å andra sidan, fortsätter pedagogen så är det inte alltid bra med frågor då pedagogen anser att barnen ibland behöver "tvingas" tänka själva.

3. Hur implementeras den fria leken genom pedagogerna i verksamheten?

- Kan du ge exempel på hur pedagogerna utmanar barnen genom aktiviteter?

Respondent A förklarar att förskollärarna i hens avdelning har en planerad tid för när de ska avsätta tid för att barnen ska kunna få en stund för den fria leken. Pedagogen anser att det är viktigt att pedagogerna är överens om detta så att inga förhinder uppstår. När det gäller om de ska infinna sig utomhus eller inomhus så brukar pedagogerna samtala om vilken miljö som är mest gynnsam för barnen. Pedagogerna är med i barnens lek till en början men avgår succesivt. Detta för att barnen ska styra över sin lek och för att pedagogerna inte ska kunna störa dem. Respondent B berättar att barnen alltid får en avsatt tid för deras fria lek. Tiden för detta beror på hur de vardagliga kraven ser ut. Pedagogerna utmanar gärna barnen genom att vara närvarande med frågor under lekens gång som utmanar dem till att hitta egna lösningar. Pedagogen ger ett exempel på hur de brukar utmana barnen i sandlådan, där de hjälper dem att visa hur man håller i en spade t.ex. Respondent C berättar att de utmanar barnen under den fria lekens gång genom att pedagogerna är goda förebilder men även genom rollspel. Respondent C gav ett exempel på hur de utmanar barnen i den fria leken. I deras avdelning så arbetar de med "Alfons vänskapslåda" där de hjälper barnen att öva att sätta ord på olika typer av känslor. Pedagogen berättar att de i början av terminen alltid sätter upp gemensamma spelregler för hur de ska bemöta varandra.

Respondent D berättar att de genom grovplanering och reflektionsmöten diskuterar vikten av den fria leken i början av terminen och att de under terminens gång reflekterar kring den. Respondenten berättar att de har en pedagogisk tanke med den fria leken och att de vill lära ut något. Genom den fria leken så får barn en ökad självkänsla och barnen uppmuntras till att tänka på hur de ska bemöta varandra. Det är viktigt att man erbjuder en pedagogisk miljö, en verksamhet och ett förhållningssätt som ger barnen tid, plats och inspiration i deras lekar så att de utvecklar fantasi och kreativitet, berättar respondenten. Respondent E anser att det är bra att ha båda fasta och fria aktiviteter. Att man som vuxen bör vägleda de barn som har svårt för den fria leken och använda sig av det kompetenta barnet. ”Barn är nämligen bäst på att leka, och de kan lära andra hur man gör”, berättar pedagogen. Det är även viktigt, anser respondenten att man som pedagog deltar i leken på barnens villkor för att vara en stödjande vuxen. Respondent F berättar att de samtalar i arbetslaget och låter barnen ha en tid för de själva i en av deras större rum. De brukar inte planera barnens avsatta tid utan det bestäms i efterhand samt beroende på hur situationen ser ut för dem.

8.2 Sammanfattning av intervjuerna

När jag sammanfattar resultaten av dessa intervjuer ser jag att alla pedagoger upplever den fria leken som mycket fördelaktig. Fördelarna i den fria leken är att barnen får chans att utveckla sig, samt att inhämta kunskap och lära sig.

Vissa pedagoger hävdade att de områden i barnens utveckling som påverkas under den fria leken så kan nämnas bland annat språket, samarbete, grovmotorik, finmotorik, konflikthantering och mycket mer. I den fria leken upplevdes positiva aspekter så som att barnen får utrymme att bearbeta upplevelser i en arena som även utvecklar det sociala samspelet. Intervjuerna visar också att pedagogen hävdar att dessa fria lekar/låtsaslekar, blir ett fri-rum till att tillåta ett kreativt sätt att tänka i olika situationer, även utanför leken i varierade former. Under intervjuerna framkommer även tankar om att pedagogerna själva deltar i den fria leken. Svaren tyder på att barn uppskattar att vuxna deltar i leken, fast det ger pedagogerna att framstå som goda förebilder vilket ses som utvecklande för barnen som ofta använder sig av mimik.

Pedagogernas deltagande har, enligt intervjuerna, en pedagogisk tanke bakom deltagandet i själva leken. Att här kunna vara med och påverka eller utveckla leken samtidigt som man får tillfälle att, utifrån sitt eget deltagande som pedagog, inkludera barnen som inte är aktiva i leken och inge dessa en trygghetskänsla. Särskilt om konflikt uppstår. Här menas också att barnen i den fria leken får en ökad självkänsla, samt att de uppmuntras till att tänka vänligt när de ska bemöta varandra. Det var inte alla pedagoger av de jag intervjuade som använde sig av dokumentation, men vissa av pedagogerna bekräftade att dokumentation förekom. Dokumentation gjordes med syfte för att kunna reflektera över barnens utveckling och lärande. För denna reflektion användes bildfotografering, samt filminspelning och samtal med barnen.

De negativa sidorna med den fria leken var att lärarna på grund av de vardagliga rutinerna var tvungna att gå in och avbryta lekarna. Med vardaglig rutin kan det i detta fall betyda toalettbesök, mellanmål etc. Om man lyfter en annan negativ aspekt så verkar föräldrarna tycka att barnen "bara lekt" idag.

Utan information så ser de inte de olika utvecklingsområden som fri lek berör. Här framhålls vikten av att synliggöra lekens betydelse genom samtal och dokumentation.

9. Analys

I detta stycke ämnar jag att genom min intervjustudie analysera de svar som mina utvalda pedagoger har givit. Min analys har sin stomme i tre utvalda teoretiska perspektiv, nämligen det sociokulturella perspektivet, det kognitiva perspektivet samt utvecklingsteorin. Dessa tre perspektiv är valda för att knyta an analysen med tidigare utgångspunkter i detta arbete. Även i tidigare forskning som har format teorier till varför leken finns. Jag kommer att dela in analysen enligt de frågor som jag ställde under intervjuerna, för att ge en djupare insikt i varje sakfråga och en fullständig analys.

9.1 Föreställningar om den fria leken i förskolan

Vilken föreställning har du av den fria leken i förskoleverksamheten? Vad tycker du är de positiva respektive negativa aspekterna i den fria leken

I analysen av resultatet framkommer det tydligt att alla pedagoger i sina svar uttrycker att den fria leken för barnen är mycket positiv. Två av pedagogerna beskriver till och med den fria leken som viktig. Mer konkret på frågan om vilken föreställning pedagogerna har av den fria leken, framkommer det att den för barnen är väldigt utvecklande. Detta utifrån flera aspekter.

Respondent A, berättar att barn genom den fria leken lär sig enormt mycket. Detta kan vara den sociala kompetensen, att lära känna sina kompisar och även konfliktlösning. Respondent B uttrycker att den fria leken för barnen är bra och positiv då barnen här har möjlighet att utforska miljön på avdelningen och här använda sig utav sin fantasi i leken. Respondent C nämner att den fria leken är något som behövs i förskolan. Barn lär sig mycket i leken, så som det sociala samspelet, kreativitet och turtagning. Här utvecklas även barns språk och empati. Respondent D belyser att den fria leken är viktig för barnen och deras utveckling samt lärande. Barnen tränar och prövar på den sociala kompetensen genom leken. Respondent D nämner också att när leken är impulsiv, lustfylld och frivillig så lär sig barnen samförstånd, ömsesidighet samt turtagande. Något intresseväckande som respondent E nämner är att i den fria leken, så får barnen lära sig de sociala koderna av varandra och inte av de vuxna. Respondent F talar om att den fria leken är väldigt viktig i förskoleverksamheten och att den hjälper barnen till att finna sin identitet men framförallt är den fria leken av ytterst vikt för deras utveckling. Utifrån pedagogernas svar så uttrycks den fria leken som mycket viktig och utvecklande för barnen.

Vi får stöd för alla de olika pedagogernas svar i Pramling Samuelssons bok ” Det lekande lärande barnet” där kan man läsa att i leken så uppstår det diskussion och argumentation som utmanar barnen att undersöka andras sätt att tänka. Genom att se situationer objektivt utifrån andras perspektiv blir dessa tankar tydligare och på detta sätt kan de arbeta och öka sin egen förståelse. Detta sker väldigt spontant i leken (Pramling, Samuelsson, 2014:49). Man kan också i pedagogernas svar se att de talas om de sociala koderna och samspelet. Man ser också att respondent E talar om de sociala koderna och regler i leken samt också hur respondenter C och D talar om att lära sig turtagande i leken.

Detta får man också stöd för i boken "I lekens värld", där det står följande: "De som leker måste kunna det sociala lek reglerna samförstånd, ömsesidighet och turtagande" (Knutsdotter, 2003:72). Här ser man alltså att alla som är med i leken måste ha en samsyn om denna och att vara ömsesidig är att leka på lika villkor, samt att turtagande är förståelsen att man turas om att agera. Denna högre förståelse om lekens "oskrivna regler" eller om de sociala koderna kan vi utifrån Piagets perspektiv om kognitiv adaptation förstå att barnen i leken, genom de två olika processerna, nämligen, assimilation samt ackommodation rekognosera sitt tankeschema för att förstå funktioner bakom det sociala samspelet och dessa oskrivna regler (Lillemyr, 2002:132-134). Dessa lärdomar som pedagogerna lyfter fram i sina svar kan man också se utifrån Lev Vygotskijs syn på leken. Vygotskij betonade att de viktiga kännetecknen hos leken är: glädje och regler. Barnen skapar en situation där de själva tar kontroll över i leken (Lillemyr, 2002:147). Respondent F talade också om att den fria leken hjälper barnen att finna sin identitet. Detta styrks utifrån Erik Homburgs perspektiv om utvecklingspsykologi där han menar att barnet under utvecklingsstadiet "mikrokosmisk lek" kan stärka sin självuppfattning samt tillhörighet. Detta är en viktig del i barnets identitetsutveckling. Leken är alltså mycket viktig för barnet för att i det sociala samspelet med andra, finner barnet här bekräftelse för de insatser de gör i leken. De är dessa lekerfarenheter i denna fas för barnet som är ytterst viktig för barnets identitetsutveckling (Lillemyr, 2002:160).

Det kom också fram från svaren av pedagogerna att en omständighet som kan påverka den fria leken är då de får ett abrupt slut eller ett avbrott i leken då pedagogerna blir tvungna att avbryta på grund av vardagliga rutiner eller andra orsaker. Då leken är lättstörd och fantasin för denna kräver koncentration, så är det viktigt att de vuxna inte blir ett störande moment som sätter stopp för lekens flöde eller kanske sätter stopp för leken mitt i fantasi processen, något som är hämmande för den fria lekens syfte. Därför måste personal, föräldrar och andra barn lära sig att respektera leken och inte störa den. En annan negativ aspekt som framkommer i leken av respondents C och Es svar är de barn som saknar förmågan att leka. De barn som har svårt i det sociala samspelet samt de barn som har svårt att känna empati har oftast svårt för att vara delaktiga i den fria leken. Leken bör vara den naturligaste formen för samvaro. Knutsdotter menar att barn som inte lekt har stora svårigheter med att återge en berättelse, att skriva ner en bra text eller att tänka ut en bra historia. Leken hjälper barn att utveckla allt detta och det har visat sig att rolleken har varit väldigt positiv för att reducera asocialt agerande eller beteende hos barnen (Knutsdotter, 2003:86-87,115-116).

Man förstår också genom Vygotskijs perspektiv att fantasin är central i den fria leken. Fantasin är ett verktyg för att förstå verkligheten och sin omvärld. Fantasin påverkas framförallt av barnets känslor men är inte endast ett känslomässigt förlopp utan också ett intellektuellt förlopp (Vygotskij, 1995:19-20).

9.2 Läroprocessen i den fria leken.

Vad anser du om läroprocessen i den fria leken för barnet? Hur observerar ni / du barnet samt hur utmanar ni / du barnets progression i den fria leken?

Svaren av pedagogerna i intervjuerna pekar på den mycket givande läroprocessen i den fria leken mellan barnen.

Respondent A berättar att de är lyssnar, observerar och ”ser” barnen samt hur de hanterar olika situationer. Om något barn skulle bli ledsen och barnen inte på egen hand lyckas reda ut situationen så går pedagogerna in och hjälper vid konflikter. Respondent A berättar också att genom observation så kan man se vad barnen tycker om att sysselsätta sig med.

Respondent B talar om att när barnen börjar använda sig av den fria leken så får de experimentera och undersöka saker själva. Respondent B tillägger också att även om pedagogerna skulle vara närvarande i barnens fria lek så låter de barnen styra över sin lek men då kan pedagogerna här stimulera barnens utveckling i sin lek. Respondent C berättar att de kontinuerligt observerar hur lekarna fungerar, vad som vidare behöver utvecklas och om det t.ex. behövs mer lekmaterial. Respondent D talar om att leken generellt är som en träning för barnen som senare leder till lärande. Respondent D berättar vidare att det är viktigt att barnen får ett fritt rum för fria leker eller låtsas lekar då detta gör att de får ett skapande sätt att tänka i olika situationer och även utanför leken. Respondent E belyser att den största läroprocessen av dem alla är den sociala kompetensen. Hen tillägger att det går att tillföra t.ex. nya leksaker och annat material samt att byta plats på dem o.s.v. för att på detta sätt utmana och utveckla leken men att det samtidigt är viktigt att som vuxen vara observant och lyssna in hur barnens lek går.

Respondent F berättar att barnen suger åt sig kunskap likt en svamp i deras utvecklingsfas och att de lär sig mer på egen hand och i den fria leken. Respondenten tillägger med att berätta att de även observerar och stimulerar barnen med utmanade frågor som får barnen att tänka efter.

Utifrån svaren från pedagogerna så kan fyra av dessa kopplas till Vygotskijs sociokulturella perspektiv. Vygotskij menar att våra psykiska liv ökas i det sociala samspelet och det erfarenheter vi har, förmedlar vi genom språket. Därför är de centrala i pedagogiken för Vygotskij, det sociala samspelet (Jerlang, Ringsted, 2007:287). Språket är ett viktigt verktyg enligt Vygotskij, då detta har ett självreglerande förlopp som är nyckeln för barnet att lösa problem. Språket har en viktig roll även i barnets intellektuella progression (Askland, Sataoen, Svein, 2003:248). Detta är intressant då jag kan se samband med det som respondent A uttrycker i sitt svar: "Vi lyssnar"/"vi ser" vad barnen gör. Här framkommer det att pedagogen kan följa barnet i det sociala samspelet och hur barnet agerar och utvecklas. Detta avslöjas i språket i den fria leken. Respondent C talar här också om hur leken fungerar. Om leken har ett flöde eller på grund av olika störningar bryts. Respondent D understryker att leken är en träning för lärande och i detta sociala samspel i leken så utvecklar barnet kreativitet.

Kreativitet var något centralt i Vygotskijs teori. Kreativitet och skapande låg väldigt nära varandra enligt Vygotskij. Att en människa är kreativ menar Vygotskij är att något nytt skapas, oavsett om det är någonting fysiskt i vår yttre värld eller ett inre byggande av vårt intellekt eller känslor. Grunden eller basen för varje kreativ aktivitet är fantasin (Vygotskij, 1995:11,13). Dessa två mycket viktiga egenskaper utvecklas och används i den fria leken. När man ser närmare på läroprocessen i det sociala samspelet så är det intressant att notera att alla pedagoger talar om att efter observation av barnen samt dess agerande i den fria leken kan som det nämns i svaren gå in och stötta, hjälpa till, utmana, se behov, stimulera och tillföra. Detta följer det som Vygotskij nämner som den proximala utvecklingszonen. Här framkommer alltså ett samspel mellan barnen och vuxna. I den första av dessa två zoner, befinner sig barnet på den aktuella utvecklingsnivån. Här befinner sig barnet på en nivå där barnet har en viss förståelse av händelser och orsaker som det har tillskansat sig genom olika erfarenheter och kunskaper. För att nå en högre förståelse och kunskap behöver barnet här stöd och hjälp från en vuxen för att nå nästa eller den närmaste utvecklingszonen. För att beskriva denna process så kan man säga att det barnet lär sig göra under samarbete nu, kommer barnet att kunna göra ensam imorgon (Askland, Sataoen, 2003:249-250).

Här bekräftas ännu en gång det centrala i Vygotskij's teori. Att vi människor agerar genom olika aktiviteter kollektivt. Vi lär oss i gemenskap och i det sociala samspelet.

Pedagogernas svar antyder att de observerar barnen i den fria leken och då man ser att barnet behöver hjälp för att leken ska fortsätta eller att barnet ska utmanas så går därför pedagogerna in och stöttar barnet för att lärprocessen ska fortsätta. Detta agerande utifrån pedagoger styrks även av Erik Homburgs Erikson utvecklingspsykologiska teori då det gäller samspelet mellan de vuxna och barnet. Erikson menar att den vuxne eller pedagogen inte kan vara passiv under barnets utveckling utan ska vara där för att stödja genom olika uppgifter samt material som ska verka gynnsamt för barnets utveckling (Jerlang, 2007:98). Här nämns också att pedagogen ska inkluderas i leken och agera "statist" och vara ett stöd för barnets lek ide, och här ge barnen möjligheter att agera aktivt i de olika funktioner de väljer i den fria leken.

Respondent B uttrycker: "även när vi är med inom leken med barnen, så är det barnen som styr själva leken. Då kan man även utmana barnen inom den leken som den håller på dem".

Respondent D's svar är instämmande: "Vi är med i leken och observerar vad varje barn intresserad för, vad behövs för material och verktyg för att stimulera, utmana, erbjuda pedagogisk miljö till att verkställa teorier och idéer i verkligheten". Respondent E talar om att gå in och stödja leken då den tenderar att avta genom att tillföra nytt material eller liknande så kan leken fortsätta. Att pedagogerna vid ett visst tillfälle går in i leken för att lyfta, stödja eller utmana barnen så att de kan nå till en högre förståelse visar på det Vygotskij talar om när det gäller den proximala utvecklingszonen och vikten av att göra detta.

Respondent A, respondent C och respondent E talar om att tillföra material för barnen i deras fria lek. Respondent C talar också om att erbjuda en pedagogisk miljö. Detta är i linje med det som Birgitta Knutsdotter menar. Att pedagogiska leksaker gör det möjligt att styra utvecklingen för barnen på ett önskvärt sätt. Man bör dock tänka på att ju mer konstruktions material som tillförs, desto mindre blir själva låtsasleken. Men leksaker går att omforma med hjälp av fantasi. Respondent E talar om detta då man i bygget av en hundkoja kan tillföra ett snöre som kan vara ett koppel. Det är viktigt att ha i tankarna att leken utvecklas som bäst där det finns få restriktioner från de vuxna. Barnens fantasi gör att föremål kan användas på olika sätt. Även om det är bra att ha riktiga leksaker så som kastruller eller slevar så kan det också vara bra att ha en stor kartong med olika föremål som kan vara det barnet väljer med sin fantasi. Här krävs det alltså som respondent D talar om, planering från pedagogerna för att kunna erbjuda en pedagogisk miljö.

En pedagogisk miljö som stimulerar barnens skapande fantasi och aktiveras i den fria leken (Knutsdotter, 2003:123,124,126,128,129).

Om man ser det från Jean Piagets konstruktivistiska perspektiv och ser till svaren från pedagogerna nämner respondent B följande: ”När de börjar använda den fria leken så får de utforska och undersöka saker själva”. Respondent F nämner: ”I barnens utvecklingsfas så suger de åt sig som en svamp. Barnet lär sig mer på egen hand. Detta är även evolutionärt”. Som utbildad biolog ansåg Jean Piaget att människan genom evolutionen har ett behov att veta samt att vara nyfiken. Omvärlden står i konstant förändring och vi söker balans i vårt sinne för att förstå detta. Utifrån detta perspektiv menar Piaget att en individs kunskap är ett resultat av den biologiska mognaden samt individens egna aktivitet och inte så mycket i samspel med andra. Piaget talar om individens skapande av mentala strukturer, en slags kognitiv adaptation, där tankescheman struktureras och genom de två olika processerna, assimilation, då ny kunskap hämtas och infogas i tankeschemat för en högre förståelse samt ackommodation, det vill säga, där den nya kunskapen kräver en ”ommöblering” eller en rekonstruktion i tankeschemat ska uppnå balans (Askland, Sataoen, 2003:225-231). Så enligt respondent B och F finns här tid för barnen i den fria leken att utifrån ett subjektivt perspektiv skapa det tankemönster och förståelse för att få en klarare och bättre förståelse för sin omvärld. Detta genom att ta in ny kunskap och erfarenheter och på ett kognitivt sätt infoga detta i deras tankeschema. Man ser här att leken utvecklar barnen både på ett individuellt stadium men också i ett socialt samspel med andra där pedagogerna kan finna lämpliga situationer för att gå in och stärka och hjälpa barnet till en ökad förståelse av sig själv och av sin omvärld.

9.3 Implementering av den fria leken i verksamheten.

Hur implementeras den fria leken genom pedagogerna i verksamheten? Kan du ge exempel på hur pedagogerna utmanar barnen genom aktiviteter?

På den tredje frågan så upplever jag att svaren från pedagogerna fokuserar på två olika delar när det gäller hur de implementerar eller genomför den fria leken i förskoleverksamheten, nämligen, när man ger utrymme åt den fria leken för barnen och hur den ges utrymme.

Respondent A berättar att pedagogerna på deras förskola har avsatt tid för planering för att barnen på så sätt ska kunna få tid för den fria leken. Hen berättar också att det är viktigt att pedagogerna är överens om detta då de inte ska uppstå förhinder. Respondent A tillägger också att de bestämmer i förväg om de ska vara inomhus eller utomhus beroende på om miljön är fördelaktig. I leken så är pedagogerna till en början närvarande men går succesivt därifrån så att de inte ska störa i leken men också för att barnen ska kunna styra sin lek. Respondent B berättar att de alltid, under en tid på dagen, låter barnen leka och bestämma själva vad och vilka de vill leka med. Respondent C talar om att de genom rollspel utmanar barnen genom aktivitet samt genom att de själva är goda förebilder. Respondent D berättar att genom grovplanering och reflektionsmöte så diskuterar pedagogerna tillsammans om vikten av den fria leken i början av terminen och reflekterar sedan runt den under terminens gång. Respondent E belyser att det alltid är viktigt att ha en bra balans mellan fasta och fria aktiviteter. Hen betonar här att man som vuxen bör vägleda barnet som har svårt med den fria leken och använda sig av det kompetenta barnet. Respondent berättar att de samtalar i arbetslaget och låter barnen ha tid för att leka själva i förskolans större rum.

Dessa pedagoger ger uttryck i sina svar att den fria leken är planerad i någon form och att man medvetet för in den i förskoleverksamheten. Detta är viktigt att pedagogerna är införstådda med som även Knutsdotter nämner att "lek inte uppstår av sig själv" (Knutsdotter, 2003:118). Detta är också i linje med Lpfö's mål att förskolan ska "sträva efter att varje barn ska utveckla sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära" (Lpfö, 98:9).

Respondent A och D talar om att arbetslaget planerar och reflekterar över den fria lekens implementering och genomförande i verksamheten. Respondent E talar om en märkbar skillnad av planeringen och genomföringen av fasta d.v.s. styrda aktiviteter eller den fria leken. Respondent F talar om planering och genomförande men också om den fysiska platsen där den fria leken kan ta form utifrån barnens vilja. Att som pedagog förstå sitt uppdrag och sitt ansvar att följa läroplanen och de styrdokument som pekar på lekens betydelse och dess vikt för barnens utveckling för att planera men också genomföra detta är av yttersta vikt för att på så sätt nå de strävandemål som är uppsatta. Att inte låta verksamheten vara ostrukturerad och oplanerad då barnen mår bra av tydliga strukturer samt återkommande rutiner men istället ha en tanke och skapa förutsättningar för att den fria leken ska kunna gro och växa.

Genom att sätta av tid samt att i verksamheten skapa en pedagogisk miljö där barnen kan använda sig av olika material samt att genom sin fantasi och nyfikenhet skapa nya arenor för den fria leken och i det sociala samspelet med andra och då kunna få utvecklas (Pramling, Samuelsson, Sheridan, 1999:100-102). Alla dessa svar från pedagogerna visar vikten av uppmuntran och initiativ från pedagogerna till leken. Respondent C nämner rollspelet. Detta bekräftas av Knutsdotter, nämligen att barn är i behov av de vuxna i leken för att låtsas handla i deras affär, när man leker krig, eller falla ned död o.s.v.

När det gäller rolleken så har här den vuxne i leken en fantastisk chans att överföra värderingar, visa empatiska känslor och omsorg. Här är det en utmaning att som pedagog våga leka. Att inte känna sig löjlig när man leker rollekar (Knutsdotter, 2003:118,91). Respondent E uttrycker att det är viktigt att delta i leken på deras villkor och att vara en stödjande vuxen. Detta bekräftas i litteraturen då genom att förskolläraren är delaktig i leken men på lekens villkor kan förskolläraren stödja barnet i dess utveckling men också i de förmågor som är ett måste för att leken ska bestå. Samtidigt nämns av respondent C att vi som pedagoger ska vara goda förebilder. Detta är också något som nämns i litteraturen. Att förskolläraren här via att delta i leken på barnens villkor kan vara en mycket god förebild genom att visa hur man på ett föredömligt sätt agerar på olika situationer under lekens gång (Pramling, Sheridan, 1999:95). Detta bekräftas även genom Erik Homburgs Eriksons utvecklingspsykologiska perspektiv. Att barnen genom olika former av rollek kan pröva olika roller något som Erikson kallade för ”makrokosmisk lek”. Här betonas vikten av goda och meningsfulla förebilder som är anpassade till barnens kvalifikationer. (Lillemyr, 2002:160).

10. Diskussion

Jag ämnar här diskutera det resultat som framkommit i intervjuerna samt den litteratur jag har brukat mig av i denna studie.

10.1 Metoddiskussion

Jag har valt att göra intervjuer med pedagoger som jag mer eller mindre tidigare varit i kontakt med. Denna metod som jag har använt mig av är en kvalitativ metod med

semistrukturerade intervjuer. Detta för att få en helhetssyn som öppnar upp för följdfrågor för pedagogerna. När jag analyserade pedagogernas svar såg jag att svaren ibland tenderade att gå ihop med varandra. Dock upplevde jag ingen svårighet att separera dem och förstå vad respondenten ville få fram för svar på just den frågan. Så på inga sätt upplevde jag att pedagogerna var motsägelsefulla.

10.2 Resultatdiskussion

Då jag granskar resultaten av intervjuerna och pedagogernas föreställning om den fria leken, anser jag att de alla har en tydlig bild över vad den fria leken innebär. Alla pedagogerna ger uttryck för hur viktig den fria leken är för barnens utveckling och lärande. Här framkom barnens utveckling och möjligheter till att utforska, undersöka och även utveckla empati och medkänsla men också lära sig de sociala koderna, turtagande, språket och socialt samspel. Att också utveckla och få förståelse för sin identitet genom rollspel och låtsaslek, alltid med fantasin, nyfikenheten och kreativiteten som grund. Alla dessa var de positiva aspekterna i den fria leken. Här framkom också tydligt pedagogernas förståelse av att inte störa eller avbryta den fria leken. Detta konstaterade från pedagogerna anser jag vara ett ytterligare bevis för deras förståelse av den fria leken då barnet är väldigt fokuserad och koncentrerad då den använder sin fantasi i låtsasleken. Yttre störningsmoment rubbar och hämmar den fria leken. Genom pedagogernas svar kan jag också urskilja att de gör läroprocessen synlig genom att observera barnen i den fria leken. Hur barnet hanterar olika situationer, hur de väljer att utveckla leken, hur grovmotoriken, finmotoriken och språket utvecklas. Samt hur det sociala samspelet funkar och tolkningar av de sociala koder, men också hur barnen väljer att lösa konflikter. Här framkommer också att pedagogerna kan synliggöra barnens individuella intressen då de fritt väljer att leka med det som intresserar dem. I leken beskrev fler pedagoger att de själv deltar i barnens fria lek. Detta utifrån barnens villkor. I leken som de själv är inkluderade i kan de lätt utmana, stödja och hjälpa barnen att utföra olika processer eller genom att reflektioner nå en högre förståelse av det som de sysselsätter sig med. Jag upplever det väldigt intressant att pedagogerna i sitt deltagande i den fria leken dessutom kan lyfta fram värderingar genom deras sätt att agera. Att pedagogerna svarade på att de deltar i leken men inte styr leken upplever jag också som att de verkligen förstår den fria leken och leken.

Ett ytterligare bevis på en tydlig förståelse av begreppet den fria leken framkommer i fråga tre, där pedagogerna i sina svar uppvisar att den fria leken är någonting som måste planeras in. En tid där barnen själv utan styrning väljer vad de vill leka. En planering som innefattar en god pedagogisk miljö med material som hjälper till att stimulera barnens fantasi och att välja olika fantasi arenor att agera ut sitt lekande. Respondent D uppger att ” Vi erbjuder en pedagogisk miljö, en verksamhet och ett förhållningssätt som ger barnen tid, plats och inspiration i den fria leken att utveckla sitt lärande genom fantasi och kreativitet. ”Vi har glada, lärorika stunder med barnen i deras lekar”.

10.3 Resultatet i jämförelse med hur man historiskt sett på den fria leken

De resultat som mina intervjuer gav kan jag mestadels härleda till Övningsteorin, men även Rekreationsteorin. Pedagogerna ser den ”fria leken” som en förberedande och utvecklande övning hos barnen. Vilket stämmer överens med den tidigare forskning som visade att barn leker för att utveckla de färdigheter de skulle ha användning för i det vuxna samhället. Jag ser också en tendens till att pedagogerna uppfattar den ”fria leken” som en avslappnande övning för barnen, då pedagogerna låter barnet agera med mindre styrning och får använda sin kreativitet. Genom att bearbeta roller i livet genom den fria leken, som ofta involverar rollspel från riktiga situationer, så kan de känna en trygghet, vilket i min mening är en avslappnande övning. Ingen av pedagogerna angav svar som får mig att tänka på de övriga två teorierna, där det var rent instinktivt att leka. (Hägglund, 1989:11ff)

Jag kunde väldigt lätt associera samt relatera resultaten av intervjuerna med den tidigare forskning i litteraturen som jag använt mig av. I svaren från pedagogerna lyftes de positiva aspekterna i det sociala samspelet som uppstår i den fria leken. Här lärde sig barn de sociala koderna men utvecklade också empati och medkänsla (Pramling, Samuelsson, 2014:49). Något som tidigare forskning bekräftar i pedagogernas svar är att det krävs planering i förskoleverksamheten för att ge utrymme och förutsättningar för den fria leken. (Knutsson, 2003:123,124,126,128,129). Att pedagogerna är delaktiga och använde sig av rollspel i den fria leken är också en fantastisk chans att överföra värderingar och att vara en god förebild för barnen (Lillemyr, 2002:160). Jag finner att jag får stöd av den tidigare forskningen för pedagogernas åsikter och tankar i sina svar.

11. Slutsats

Jag instämmer med både forskarna och pedagogerna att den fria leken är mycket betydelsefull. Denna studie har lyft fram betydelsen av den fria leken men också vikten av att pedagogerna är medvetna om den enorma betydelsen den har för barnets utveckling. Det har varit glädjande och intressant att se pedagogernas egna synsätt på den fria leken men framförallt har det varit givande att se hur de själv anpassar sig efter barnen i den fria leken för att kunna stödja, hjälpa och utmana barnen till att utveckla alla de goda resultaten den fria leken ger. Som avslutning vill jag understryka att jag har tagit till mig denna förståelse om den fria leken och tar med mig detta som ett starkt verktyg för att kunna se barnet i leken, stödja och utmana till det barnet intresserar sig för så att barnen/barnet utvecklas positivt i en miljö som präglas av nyfikenhet, kreativitet och glädje.

12. Vidare forskning

I denna studie har jag försökt att genom intervjuer av pedagogerna få fram deras syn på den fria leken och dess betydelse. Vad den fria leken innebär för dem, hur dem implementerar den i förskoleverksamheten samt på vilket sätt den påverkar barnen. Begreppet lek står för så mycket och det har varit givande för mig att i slutet av mina studier kunna analysera den fria leken utifrån olika teoretiska perspektiv. Jag känner att det skulle vara intressant att göra en liknande studie men då kanske använda mig av observation under den fria leken samt att utgå ifrån barnens åsikter och synsätt på den fria leken.

Källförteckning

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2015), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Askland, Leif, Sataoen, Ole Svein (2003) *Utvecklingspsykologiska perspektiv på barns uppväxt*. Stockholm. Liber

Brinkkjaer, Ulf & Høyen, Marianne (2013), *Vetenskapsteori för lärarstudenter*, 1 uppl. Lund: Studentlitteratur

Hägglund Kent (1989) *Lek-teorier*. Berlings, Arlov : Esselte Studium AB

Jensen, Mikael och Harvard, Åsa, med flera. (2009) *Leka för att lära*. Utveckling, kognition och kultur. Lund: Studentlitteratur.

Jerland, Espen, Suzanne Ringsted (2007) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Fjärde upplagan. Liber.

Knutsdotter, Olofsson, Birgitta (2003) *I lekens värld*. Liber.

Lillemyr, O.F., Skovbjerg Karoff, H., Öksnes, M., Sundsdal, E., Hangaard Rasmussen, T., Winther-Lindqvist, D., . . . Öksnes, M. (2016). *Lek på rätt väg* (upplaga 1:1). Lund, Studentlitteratur AB

Lillemyr, Fredrik Ole, (2002) *Lek- upplevelse- lärande – i förskola och skola*. Liber.

Löfdahl, Annica, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red) (2014), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.

Läroplan för förskolan: Lpfö 98 (rev 2010). Skolverket. Stockholm.

Patel, R. & Davidson, B., (2011) fjärde upplagan, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling, Samuelsson, Carlsson, Asplund Maj (2014) *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. Liber.

Pramling Samuelsson, Sheridan Sonja (1999) (rev 2016) *Lärandets grogrund*. Tredje upplagan. Studentlitteratur AB. Lund.

Säljö, Roger (2015) *En introduktion till perspektiv och metaforer*. Gleerups utbildning AB. Malmö.

Vygotskij, Lev S (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Daidalos.

Internetresurser

<http://salt.efs.nu/wp-content/uploads/2009/07/9-dok04-till-05-Lekens-betydelse.pdf> (Salt resurspärm kapitel 9)

Muntliga källor:

Intervju med pedagog A, 11/11-2016

Intervju med pedagog B, 11/11-2016

Intervju med pedagog C, 14/11-2016

Intervju med pedagog D, 14/11-2016

Intervju med pedagog E, 15/11-2016

Intervju med pedagog F, 16/11-2016

BILAGA 1 – Inför intervju

Hej!

Jag heter Isabella och är lärarstudent som läser min sista termin på förskoleprogrammet i Södertörns Högskola. Jag skulle först och främst vilja tacka för att jag får möjligheten att intervjua er.

Anledningen till denna intervju bygge på den C-uppsats jag ämnar skriva. C- uppsaten handlar om barns fria lek och anledningen till intervjuerna bygger på hur ni pedagoger ser på barnens fria lek.

Här nedan kommer information till er angående intervjun:

Intervjuen kommer att hålla i ca 15-20 minuter. Jag vill även informera om hur tillvägagångssättet av intervjun ska hållas, d.v.s. att jag kommer att anteckna och använda mig av inspelning i intervju. **Här kommer jag först fråga om er tillåtelse.**

De berörda tänkta pedagogerna som ska intervjuas, har en egen fri vilja till sin medverkan samt att de när som helst kan välja att sätta stopp för sitt engagemang i studien. Jag tänker också informera om att ingen som deltar i intervjuerna på något sätt kan identifieras. Namnen kommer att bytas ut samt att dessa intervjuer endast och bara är avsedda för denna studie. När det gäller Konfidentialitetskravet som innebär att alla uppgifter som kommer fram i intervjuerna ska behandlas med konfidentialitet samt att personuppgifterna ska hållas borta från obehöriga. Man kan likna detta krav med begreppet ”offentlighet” och ”sekretess”. Jag tänker även använda mig av Nyttjandekravet som innebär att den insamlade data endast får användas i forskningsändamål. Dessa är de huvudkraven som jag ska följa när jag intervjuar er.

Här är frågorna jag tänkt ställa till er under intervjun:

1. *Vilken föreställning har du av den fria leken i förskoleverksamheten?*
- *Vad tycker du är de positiva respektive negativa aspekterna i den fria leken?*
2. *Vad anser du om läroprocessen i den fria leken för barnet?*
- *Hur observerar ni / du barnet samt hur utmanar ni / du barnets progression i den fria leken?*
3. *Hur implementeras den fria leken genom pedagogerna i verksamheten?*
- *Kan du ge exempel på hur pedagogerna utmanar barnen genom aktiviteter?*

Tack återigen för att jag får möjligheten att intervjua er!

//Isabella Makris Zlatkos